

Ясечко Світлана Вадимівна
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

ЩОДО ПРОБЛЕМ ВЧИНЕННЯ ПРАВОЧИНІВ З НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ БЛАГАМИ

Впродовж останніх років відбулися соціальні зміни в суспільстві, змінилися політичні, морально-етичні орієнтири людини та її, зрештою, сама її психологія. Тому нинішній стан українського суспільства, усі його негаразди, а також перспективи розвитку потребують якнайшвидших змін в економічних і правових відносинах, що дозволить створити основу нового законодавства, яке в умовах ринкової економіки закріпить правовий механізм регулювання державних, суспільних і приватних інтересів.

Актуальність питання щодо вчинення правочинів з особистими немайновими правами обумовлюється тим, що одним з поширених юридичних засобів, за допомогою якого учасники цивільних відносин встановлюють, змінюють чи припиняють свої права і обов'язки, є правочин. Це пов'язано з тим, що цивільне право є регулятором приватних відносин, суб'єкти яких виступають юридично рівними, самостійними і незалежними один від одного. Саме правочин дозволяє автономно створювати найбільш прийнятну для суб'єктів модель поведінки. Але на сьогодні в доктрині існує загальний підхід, який вказує на те, що будь-які правочини з нематеріальними правами або будь-які правочини з нематеріальними об'єктами (ми розглядаємо в межах глави 15 ЦК України), отже, вони не оборотоздатні, і вони не можуть бути предметом або об'єктом правочинів.

Загальний підхід доктрини вказує на те, що правочини з нематеріальними благами або з нематеріальними правами неможливі, і якщо спробувати їх вчинити, то такі правочини недійсні. Так, деякі вчені

стверджують, що особистісний характер особистих немайнових прав характеризується неможливістю укладення будь-яких угод щодо їх нематеріальних об'єктів [1, с. 8–10]. На підставі зазначених передумов робиться висновок про неможливість участі в цивільному обороті абсолютно всіх особистих немайнових прав. Однак аналіз чинного законодавства України показує, що це не так [2, с. 110–114]. Головна особливість об'єктів, з якими пов'язані основні труднощі сприйняття їх цивільним правом, полягає в тому, що ці об'єкти нематеріальні.

Але аналізуючи альтернативні позиції, існуючі на сьогодні, бачимо, що, наприклад, М. М. Малєїна стверджує, що право на ім'я складається із повноважень щодо володіння, користування та розпорядження іменем [3, с. 100; 4, с. 114]. Як зазначає С. О. Сліпченко, особисті немайнові правовідносини, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, як і правовідносини інтелектуальної власності, можуть мати подвійну природу, тобто складатися з парних прав – немайнових і майнових [5, с. 98]. При цьому право на використання вбирає всі питання, пов'язані з наданням третім особам доступу до цих благ та їх використання [6, с. 212]. Саме такий доступ до використання об'єкта надає цьому праву майнового характеру.

Саме це вказує на те, що правочини з нематеріальними правами існують. Приміром, право на використання імені у творах, у торгових марках (використання зображення фізичної особи в рекламних проспектах), використання особистих паперів, листів.

У зв'язку з установленням в Україні цивільно-правового інституту особистих немайнових прав і набуття їх важливого соціального значення, на практиці виникає багато проблемних питань щодо здійснення та захисту прав, обумовлених межами регулювання особисто немайнових відносин чинним законодавством. Тому вчені та практики сьогодні ставлять під сумнів категоричність теорії договірної регуляції виключно майнових прав.

Виникає питання у зв'язку з тим, що на сьогодні з'явилася певна група правочинів, яка породжує виникнення, зміну і припинення прав і обов'язків не

лише майнових, а й немайнових прав або в немайновій сфері. Логічно виникає питання, у чому відмінність таких правочинів від правочинів, до яких ми звикли в майновій сфері. Якщо відмінностей немає, тоді ми використовуємо загальні положення до таких правочинів, тобто немає особливої групи правочинів, є нова сфера вчинення правочинів. Або це особлива група, тоді нам потрібно визначити місце, умови та форму вчинення таких правочинів.

Отже, питання щодо вчинення правочинів з нематеріальними благами – це дуже широка і до кінця не вивчена проблема, яка заслуговує на теоретичну розробку та законодавче упорядкування. Правильне наукове уявлення про систему правочинів з нематеріальними благами має велике значення як для теорії, так і для практики.

Список використаних джерел

1. Ромовська З. В. Особисті немайнові права громадян СРСР (поняття, види, класифікація, зміст, цивільно-правовий захист) : дис. ... канд. юрид. наук. К., 1968. С. 8–10.
2. Сліпченко С. О. Надання згоди фізичною особою, що зображена на фотографії, як юридичний факт за ЦК України // Право України. 2008. № 3. С. 110–114.
3. Малеина М. Н. Право на имя // Государство и право. 1998. № 5. С. 99–103.
4. Малеина М. Н. Личные неимущественные права граждан: понятие, осуществление, защита. М. : МЗ Пресс, 2000. 244 с.
5. Сліпченко С. О. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, як різновид виключних прав / Теорія і практика інтелектуальної власності. 4/2012. С. 96–104.
6. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. М. : Теис, 1996. 704 с.